

Nr 411.

Av herr **Persson** i Falla **m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 183, med förslag till lag om upphävande av legostadgan för husbönder och tjänstehjon den 23 november 1833 m. m.*

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 183 med förslag om upphävande av legostadgan tillåta vi oss anföra följande.

Av den genom socialstyrelsen utförda utredningen framgår att legostadgan i allmänhet tillämpas inom landets jordbruksbygder, där behov av stadigvarande lejd arbetskraft förefinnes. Sålunda äro avtal enligt legostadgan vanliga i Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län. Likaså i Blekinge län samt i Kristianstads och Malmöhus län; i de båda sistnämnda länen tillämpas dock även kollektivavtal i viss utsträckning. I Hallands län tillämpas legostadgan allmänt liksom i Skaraborgs län samt i Örebro och Västmanlands läns jordbruksbygder. Likaså ehuru ej i samma utsträckning i Västerbottens och Norrbottens län samt ehuru ej övervägande i Västernorrlands län. I småbruksbygder där ej behov finnes av ständig lejd arbetskraft har den helt naturligt ej samma betydelse. Detta är fallet i Göteborgs och Bohus län, Älvsborgs län, där den dock enligt utredningen »alltjämt finner tillämpning i rätt omfattande utsträckning», största delen av Värmlands län, Bergslagen, Kopparbergs, Gävleborgs och Jämtlands län, samt vissa delar av de norrlandska länen. I Uppsala och Stockholms län förekomma anställning av växlande art både enligt legostadgan, enligt kollektivavtal och, såsom i utredningen angives, »utan något som helst avtal». Detta torde dock ej vara riktigt, ty i varje fall torde väl åtminstone muntlig överenskommelse träffats. I Södermanland äro förhållandena något likartade men har legostadgan där vidsträcktare tillämpning.

Att legostadgan är särskilt i sin språkliga utformning och även delvis i sina bestämmelser föråldrad och behöver ersättas av en tidsenligare tjänsteavtalsstadga, därom torde ej råda delade meningar. Emellertid ha de paragrafer som mest stå i strid med nutida uppfattning och sedvänjor på detta område redan borttagits, varför den i nu befintligt skick om den klädes i en tidsenlig språkdräkt och en del föråldrade och sällan aktuella bestämmelser borttagas, ej borde stöta någon, som önskar ordnade arbetsförhållanden inom jordbruket. Önskemålet är dock att den gamla legostadgan ersättes av en ny tjänsteavtalsstadga, som bevarar den gamla stadgans principer om fasta avtal på för jordbrukets ostörda bedrivande

tillräckligt lång tid, men utarbetad med hänsyn till de väsentligt förändrade förhållanden på detta område, som inträtt sedan den gamla legostadgan tillkom.

Frågan är då om legostadgans tillämpning visat sig medföra sådana svårigheter och missförhållanden, att den ej bör få kvarstå tills en ny avtalsstadga hinner utarbetas och antagas. Inga sådana missförhållanden ha kommit till synes i den av socialstyrelsen verkställda utredningen. Tvärtom säger socialstyrelsen om den stämning mot legostadgan som på sina håll förefinnes, att »denna stämning mot legostadgan icke äger starkare stöd i dess kvarvarande innehåll och sålunda i väsentlig mån är överdriven». Denna stämning skulle enligt socialstyrelsen förklaras av »stadgans tidigare gestaltning och det ännu kvarlevande minnet av då förekommande tillämpning». Det må då sättas i fråga om lagstiftningen bör bestämmas av känslöstämningar, som bottna i vad som förr i tiden möjligen kunnat vara för handen, men som ej ha grund i den nuvarande verkligheten. Rättvisligen måste också erkännas att legostadgans bestämmelser om husbondes vårdnadsplikt m. m. innebär en väsentlig förmån för de tjänsteställlda.

Icke desto mindre förordar socialstyrelsen stadgans upphävande, ehuru styrelsen säger att »behovet av en väl avpassad och efter både arbetsgivarnas och arbetarnas intressen anpassad avtalslagstiftning ej genom kollektivavtal helt överflödiggöres ens för dem som tillhöra respektive organisationer». »Ty», fortsätter den, »onekligen innebär avsaknaden av densamma en ökad risk i avtalsförhållandet särskilt för den rättrådige och lojale gent emot en mindre nogräknad motpart». Socialstyrelsen antar emellertid, att det fasta arbetsförhållandet är så starkt förankrat i jordbruksarbetets egen natur, »att det huvudsyfte, man velat vinna med legostadgan, alltså skulle för så vitt man nu kan döma åtminstone för en tid framåt bli tillgodosett även om stadgan nu sättes ur kraft». Att för sådana vaga förhoppningar om fortsatta fasta arbetsförhållanden »åtminstone för en tid framåt», gå att utan vidare borttaga de enda normerande bestämmelser, som finnas på detta känsliga område, synes dock vara allt för lättsinnigt.

Det bör ock framhållas att endast tre av socialstyrelsens ledamöter anslutit sig till dess yttrande, under det att byråchefen Bergsten förordat att legostadgan skulle efter viss lättare omarbetning kvarstå tills nya lagbestämmelser blivit utarbetade, samt att t. f. byråchefen Bergström varit tveksam och ansett att styrelsen bort begränsa sig till att framlägga det förebragta materialet.

Av detta material framgår bland annat att den stora massan av organiserade arbetare, vilka närmast beröras av frågan, ej kunnat beredas tillfälle att göra sin mening hörd. Från fackföreningarna har dock svarats att legostadgans på vissa orter genom ändrad praxis skeende urkraftträdande ej medför några olägenheter. Å andra sidan gå i regel svaren från

arbetsgiversidan, ävensom från hushållningssällskap, arbetsförmedlings- och rättshjälpsanstalter i motsatt riktning.

Det kan vidare genom undersökningen konstateras att ej blott arbetsgivare, hushållningssällskap, rättshjälpsanstalter och kommunalordförande i regel hysa den uppfattningen att legostadgan ej bör avskaffas förr än i samband med erhållandet av annan avtalslag, utan att även fackföreningarna ej stå alldeles främmande för en sådan synpunkt i det att omkring 11 % av föreningarna uttalat sig i sådan riktning, varjämte omkring 13 % uraktlätit att besvara hithörande fråga.

Synnerlig vikt synes oss böra tillmätas lagrådets yttrande. Av dess propositionen bilagda protokoll framgår att av lagrådets fyra ledamöter ha tre avstyrkt att legostadgan skulle upphöra utan att samtidigt ersättas av en ny för jordbruksnäringen gällande avtalslagstiftning. I fråga om den mycket starka motiveringen till detta avstyrkande hänvisas till propositionen.

Det är otvivelaktigt att legostadgan, även om förseelser mot densamma ej så ofta lagligen beivras, dock genom sin tillvaro har en moralisk verkan till stadga för tjänsteförhållandena inom jordbruket. Och ehuru frågan om säkerställandet av behörlig arbetskraft för jordbrukets tjänst under dess mest ömtåliga tider redan nu är mycket bekymmersam, så skulle dock borttagandet av alla reglerande bestämmelser på detta område enligt vår mening verka i hög grad upplösande på avtalsförhållandena och därmed till olycka ej endast för jordbruket utan även för samhället i sin helhet.

Vi anse därför riktigast att legostadgan i avvaktan på en kommande arbetslagstiftning för jordbruket bör kvarstå, tills en ny tjänsteavtalslag blir utarbetad och förelagd riksdagen.

Med stöd av vad vi sålunda anfört få vi hemställa,

1) att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 183;

2) besluta skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan att förslag till ny tjänsteavtalslag måtte utarbetas och föreläggas riksdagen.

Stockholm den 10 mars 1926.

Gunnar Persson.

Karl Magnusson,
Sköfde.

Gust. A. Gustafsson.

Carl Arv. Anderson.

Carl Larson,
Tönnersa.

Emil Bengtsson.

Otto Johansson.

Birger Petersson.

Thore Alströmer.

